

TUDTA?

A középút politikája
szocializmushoz vezet

**LUDWIG VON
MISES**

LUDWIG VON MISES

A középút politikája szocializmushoz vezet

Fordította: Táborszki Bálint

A szocializmus és a kommunizmus összes változatának az a legalapvetőbb dogmája, hogy a piacgazdaság vagy a kapitalizmus rendszere az individualisták apró kisebbségének érdekében megkárosítja a tömegeket. Egyre növekvő szegénységbe taszítja a sokaságot. A dolgozó ember számára nyomort, rabszolgaságot, elnyomást, lealacsonyítást és kizsákmányolást tartogat, miközben gazdaggá teszi a tétlen és haszontalan paraziták osztályát.

Ez a tan nem Karl Marxtól ered. Még jóval azelőtt megalkották, mielőtt Marx a színre lépett volna. Legsikeresebb terjesztői nem a Marxista szerzők voltak, hanem olyan emberek, mint Carlyle és Ruskin, a brit Fábíánusok, a német professzorok és az amerikai institucionalisták. És igen jelentős tény, hogy csupán néhány közgazdász kérdőjelezte meg ezt a dogmát, őket pedig egyhamar elhallgattatták, és elzárták előttük az egyetemekhez, a sajtóhoz, a politikai pártok vezetéséhez - és mindenekelőtt - a közhivatalhoz vezető utat.

De természetesen nem ugyanazokat a gyakorlati politikai következtetéseket vonták le ebből a dogmából. Az egyik csoport kikiáltotta, hogy egyedül egy módon lehet orvosolni ezt a szörnyűséget: teljesen el kell pusztítani a kapitalizmust. Ők azt hirdették, hogy állami tulajdonlására kell cserélni a termelési eszközök magántulajdonlását. Annak a bevezetésére törekedtek, amit szocializmusnak, kommunizmusnak, tervgazdálkodásnak vagy

ELLENPROPAGANDA

A személyes és politikai szabadság tudástára

államkapitalizmusnak nevezünk. Ezek a kifejezések mind ugyanazt a dolgot takarják. Többé ne a fogyasztó döntse el - vásárlásával vagy a vásárlástól való tartózkodásával - hogy mit, milyen mennyiségben és milyen minőségben termelhetnek. Innentől egyedül egy központi hatalom irányítson minden termelési tevékenységet.

INTERVENCIONIZMUS, MELYET A KÖZÉPÚT POLITIKÁJÁNAK TARTANAK

Egy másik csoport első pillantásra nem ennyire radikális. Ők épp annyira elutasítják a szocializmust, mint a kapitalizmust. Egy harmadik rendszert javasolnak, amely - állításuk szerint - olyan távol áll a kapitalizmustól, mint a szocializmustól; amely, mint a társadalom gazdasági berendezkedésének harmadik rendszere, félúton áll a másik két rendszer között, és míg megtartja mindkettő előnyeit, elkerüli a hátrányokat, melyek mindkettő természetes részét képezik. Ezt a harmadik rendszert nevezik az intervencionizmus rendszerének, vagy - az amerikai politika terminológiájában - a középút politikájának.

Az a nézőpont teszi sokak szemében népszerűvé ezt a harmadik rendszert, amelyből a szóban forgó problémákra tekintenek. Ők úgy látják, hogy két osztály vitázik a tőkéből és a vállalkozói tevékenységekből befolyó hozam elosztásáról: az egyik oldalon a kapitalisták és vállalkozók, a másik oldalon pedig a bérkeresők. Mindkét fél önmagának követeli a teljes tortát. Most - javasolják ezek a közbenjárók - teremtsünk békét azzal, hogy egyenlő mértékben elosztjuk a vita tárgyát képező értéket a két osztály között. Az Államnak be kell avatkoznia az elfogulatlan döntőbíró szerepében, meg kell fékeznie a tőkésök kapzsiságát, és nyereségük egy részét a munkásosztályra kell ruházni. Tehát lehetőség nyílik a kapitalizmus

szörnyetegének trónfosztására anélkül, hogy a totalitárius szocializmus szörnyetegét emelnék trónra.

Viszont teljesen hibás így vélekedni a kérdésről. A kapitalizmus és a szocializmus közötti ellentét nem a zsákmány elosztása fölötti vita. A viszály tárgya, hogy a társadalom gazdasági berendezkedésének két módja közül - a kapitalizmus és a szocializmus közül - melyik teremti meg a hasznos árucikkek és szolgáltatások lehető legjobb kínálatát - amit mindenki az általában gazdaságnak nevezett tevékenységek végső céljának tart. A kapitalizmus a közönség vásárlásának vagy vásárlástól való tartózkodásának alárendelt magánvállalkozáson és magánkezdeményezésen keresztül kívánja elérnie ezt a célt. A szocialisták a központi hatalom egyedüli tervével kívánják helyettesíteni a különböző egyének terveit. Az állam kizárólagos monopóliumát rendelnék annak a helyére, amit Marx a "termelés anarchiájának" nevezett. A nézeteltérés nem egy meghatározott mértékű vagyon elosztásának módjára vonatkozik, hanem az összes olyan termék gyártási módjára, amelyet az emberek élvezni kívánnak.

A két alapelv közötti konfliktus kibékíthetetlen, és nincs lehetőség semmiféle kompromisszumra. Az irányítás feloszthatatlan. Vagy a fogyasztói kereslet piaci megtestesülése határozza meg, milyen céllal és hogyan használják a termelési tényezőket, vagy az állam dönt ezekről a kérdésekről. Semmi nem képes enyhíteni a két ellentmondásban álló alapelv közötti ellentétet. A kettő kizárja egymást. Az intervencionizmus nem a kapitalizmus és a szocializmus közötti arany középút. Az intervencionizmus a társadalom gazdasági berendezkedésének harmadik rendszere, és úgy is kell kezelnünk azt.

A mai diskurzus célja nem a kapitalizmus vagy a szocializmus érdemeinek taglalása. Ma egyedül az intervencionizmussal foglalkozok. Továbbá nem áll szándékomban valami előre kialakított, önkényes mérce szerint elítélni az intervencionizmust. Egyedüli célom

bemutatni az intervencionizmus működését, illetve megválaszolni a kérdést, hogy tekinthetjük-e a társadalom gazdasági berendezkedése permanens módjának.

Az intervencionisták kihangsúlyozzák, hogy meg szeretnék őrizni a termelési eszközök magántulajdonlását, a vállalkozást és a piaci cserét. De ezután úgy folytatják, hogy kulcsfontosságú megakadályozni, hogy ezek a kapitalista intézmények káoszt szítsanak és igazságtalanul kizsákmányolják a tömegeket. Az állam kötelessége parancsok és tilalmak alkalmazásával megfékezni a tőkésosztály kapzsiságát, mielőtt birtoklási vágya megkárosítja a szegényebb osztályokat. Az érintetlen vagy laissez-faire kapitalizmus gonosz. De nem kell teljesen eltörölni a kapitalizmust ahhoz, hogy megszüntessük a gonoszágát. Lehetséges azzal javítani a kapitalista rendszeren, ha az állam beavatkozik a tőkés és vállalkozók tevékenységébe. Egyedül a gazdaság ilyesfajta állami regulációjával és rendszabályozásával lehet visszatartani a totalitárius szocializmust és megmenteni a kapitalizmus azon részeit, amelyeket megéri megtartanunk.

Az intervencionisták a különböző intézkedések galaktikáját pártolják erre a filozófiára alapozva. Válasszunk ki egyet közülük, az igen népszerű árszabályozás fondorlatát.

HOGYAN VEZET SZOCIALIZMUSHOZ AZ ÁRSZABÁLYOZÁS

A kormány úgy gondolja, hogy túl magas egy bizonyos árucikk, mondjuk a tej ára. Szeretné lehetővé tenni a szegények számára, hogy gyermekeiknek több tejet adjanak. Tehát árplafont rendel el, és a szabadpiaci díjszabásánál alacsonyabb szinten határozza meg a tej árát. Következésképp a tej marginális termelői, akik a legmagasabb előállítási költségekkel gyártanak, mostantól veszteségeket szenvednek. Mivel egyetlen gazda vagy üzletember sem képes

veszteségesen folytatni tevékenységeit, ezek a marginális termelők beszüntetik a tej termelését és értékesítését. Teheneiket és képességeiket más jövedelmező célokra hasznosítják. Például vaját, sajtot vagy húst kezdenek termelni. Kevesebb, nem pedig több tej lesz elérhető a vásárlók számára. Ez természetesen ellenkezik a kormány szándékaival. Ő csupán könnyebbé akarta tenni néhányak számára a több tej vásárlását. De a beavatkozás következményeképpen csökken az elérhető kínálat. Az intézkedés sikertelennek bizonyul a kormány és mindazok szempontjából, akiket támogatni kívánt. Olyan helyzetet idézett elő, amely - ismét a kormány szempontjából - még kevésbé kívánatos, mint az előző helyzet, amelyet javítani kívánt.

Most a kormány válaszut előtt találja magát. Érvénytelenítheti rendeletét és visszakozhat a tej árának további szabályozásától. De ha ragaszkodik ahhoz, hogy alacsonyabban tartsa a tej árát, mint amit az érintetlen szabadpiac meghatározott volna, mindazonáltal szeretné elkerülni a tej kínálatának csökkenését, akkor a marginális vállalkozásokat veszteségesé tevő okok eltörlésére kell törekednie. Az első rendeletet - amely kizárólag a tej árát érintette - meg kell toldania egy második rendelettel, amely olyan alacsony szintre kényszeríti a tej termeléséhez szükséges tényezők árát, hogy a tej marginális termelői többé nem szenvednek veszteségeket, és ebből fakadóan nem szüntetik be a termelést.

Ekkor viszont ugyanez a történet ismétlődik meg egy távolabbi vidéken. Ekkor a tej előállításához szükséges termelési tényezők kínálata csökken, és ismét, a kormány ugyanott találja magát, ahonnan elindult. Ha nem akarja beismerni a vereségét, és ha nem akar elállni az árak befolyásolásától, tovább kell nyomulnia és a tej előállításához felhasznált termelési tényezők gyártásához szükséges tőkeeszközök árát is szabályoznia kell. Így a kormány egyre tovább és tovább kényszerül haladni, lépésről lépésre szabályoznia kell az összes fogyasztási cikk és termelési tényező árát - mind az emberi, azaz a

munkaerő, mind a tárgyi tényezőket - és minden vállalkozót illetve minden dolgozót munkára kell utasítania az elrendelt árak és bérek alatt. Egyetlen iparágat sem hagyhatnak ki az árak és bérek mindent átfogó szabályozásából és a kötelességből, hogy annyit gyártsanak, amennyit a kormány legyártva akar látni. Ha valamelyik iparágat szabadon hagynák arra hivatkozva, hogy csak olyan javakat termel, amelyek nem létfontosságúak, vagy akár luxuscikkek, a tőke és a munkaerő oda vándorolna, és következményképp zuhanna azoknak a javaknak a kínálata, amelyek árait épp azért szabályozta a kormány, mert elengedhetetlennek tartja őket a tömegek igényeinek kielégítéséhez.

De amikor beteljesül a gazdaság mindent átfogó szabályozása, többé nem beszélhetünk piacgazdaságról. Többé nem a vásárlók határozzák meg vásárlásukkal vagy a vásárlástól való tartózkodásukkal, mit és hogyan termeljenek. Ekkor az állam kezében rejlik a döntés hatalma. Ez többé már nem kapitalizmus, hanem teljes állami tervgazdálkodás; szocializmus.

A ZWANGSWIRTSCHAFT TÍPUSÚ SZOCIALIZMUS

Való igaz, hogy az effajta szocializmus megtartja a kapitalizmus néhány címkéjét és annak külső megjelenését. Látszólag és név szerint megtartja a termelési eszközök magántulajdonlását, az árakat, a béreket, a kamatot és a profitot. Valójában viszont nem számít más, csak a korlátlan állami önkényuralom. Az állam mondja meg a vállalkozóknak és a tőkésnek, mit termeljenek, milyen mennyiségben és minőségben, milyen áron vásároljanak és kitől, milyen áron értékesítsenek és kinek. Az állam rendeli el, mekkora bérért dolgozzanak a munkások. A piaci csere csupán illúzió. A hatóság állapít meg minden árat, minden bért és minden kamatot. Azok csupán

látszólag árak, bérek és kamatok: a valóságban az állami utasítások mennyiségi viszonyai. Nem a vásárló, hanem az állam határozza meg és irányítja a termelést. Az állam határozza meg minden polgár jövedelmét és rendel mindenkit oda, ahol dolgoznia kell. Ez szocializmus a kapitalizmus külső álcáját felöltve. Ez Hitler Német Birodalmának Zwangswirtschaft-ja vagy Nagy Britannia tervutasításos gazdasága.

NÉMET ÉS BRIT TAPASZTALAT

A társadalmi átalakulás imént felvázolt folyamata nem csupán elméleti konstrukció, hanem a valósághű leírása annak az eseménysorozatnak, amely elhozta a szocializmust Németország, Nagy-Britannia és néhány másik ország számára.

A Németek az Első Világháború alatt árplafont róttak néhány elengedhetetlennek tartott fogyasztói cikkekre. Az intézkedéseik elkerülhetetlen kudarca egyre tovább és tovább hajtotta őket, majd a háború második szakaszában megalkották a Hindenburg-tervet. A Hindenburg-terv semmit nem bízott a fogyasztók szabad választására és a vállalatok kezdeményező erejére. Feltétel nélkül a hatóságok kizárólagos felügyelete alá rendelt minden gazdasági tevékenységet. A császár teljes veresége eltörölte az egész birodalmi apparátust, és azzal együtt a grandiózus tervet is. De amikor 1931-ben Brüning kancellár ismét nekivágott az árszabályozás politikájának, és utódjai - elsősorban Hitler - makacsul ragaszkodtak hozzá, a történet megismételte önmagát.

Ugyanezt a kudarcot élte át Nagy-Britannia, és néhány másik ország, akik az Első Világháború során árszabályozáshoz folyamodtak. Ők is egyre mélyebbre és mélyebbre süllyedtek, miközben működésre próbálták bírni a kezdeti rendelkezéseiket. Viszont ők a folyamat

kezdetleges szakaszaiban voltak, amikor a győzelem és a nép ellenállása eltörölte az összes árkontrollt.

Más volt a helyzet a Második Világháború alatt. Nagy-Britannia ismét árplafonokkal sújtott néhány létfontosságú árucikket, majd bejárta a teljes gazdasági rendszert, és addig-addig menetelt, amíg a mindent átszövő tervgazdálkodással helyettesítette az ország gazdasági szabadságát. Amikor a háború véget ért, Nagy-Britannia szocialista országgá vált.

Érdemes észben tartani, hogy nem Attlee úr munkáskormányja, hanem Winston Churchill háborús kabinetje hozta el a brit szocializmust. Amit a munkáspárt tett, az nem a szocializmus felállítása volt egy szabad országban, hanem a háború és a háborút követő időszak során kialakult szocializmus fenntartása volt. Ezt a tényt homályba fedte a hatalmas szenzáció, ami a Bank of England, a szénbányák és más iparágak államosítását övezte. Viszont Nagy-Britannia nem azért nevezhető szocialista államnak, mert formálisan elkoboztak és államosítottak bizonyos vállalatokat, hanem mert a kormány és a kormányügynökségek teljes irányítása alá esik valamennyi polgár minden gazdasági tevékenysége. A hatóságok döntenek el, melyik termelési ágazatokban használják fel a tőkét és a munkaerőt. Ők határozzák meg, mi kerüljön termelésre. Az állam a felsőbbrendű minden üzleti tevékenységben. Az emberek egy ilyen rendszerben nem többek gyámoltaknál, akiknek feltétel nélkül engedelmessé kell a parancsszónak. Az üzletember, az egykori vállalkozó számára kizárólag a kiegészítő szerep marad. Egyedüli szabadságuk, hogy egy szűkösen körülhatárolt területen belül érvényesítsék az állami minisztériumok döntéseit.

Azt kell látnunk, hogy a kizárólag pár árucikket érintő árplafonok nem érik el a kívánt célt. Épp ellenkezőleg. Olyan hatást idéznek elő, ami a kormány szempontjából rosszabb, mint az előző állapot, amelyen

változtatni kívánt. Ha a kormány - az elkerülhetetlen, viszont nem kívánt következmények eltörlése végett - egyre tovább és tovább halad az eddigi útján, végül a hindenburgi szocializmussá változtatja a kapitalizmus és a szabad vállalkozás rendszerét.

VÁLSÁG ÉS MUNKANÉLKÜLISÉG

Ugyanez igaz a piaci jelenségek összes többi befolyásolására is. A minimálbér - akár állami, akár szakszervezeti nyomás és erőszak hívja életre - éveken át elhúzódó, tömeges munkanélküliséget idéz elő, amint megpróbálják az érintetlen piac szintjénél magasabbra emelni a bérszinteket. A hitelexpanzió át történő kamatcsökkentés egy ideig valóban üzleti fellendülést okoz. De az így alkotott bőség csupán mesterséges délibáb, és elkerülhetetlenül pangáshoz, gazdasági válsághoz vezet. Az embereknek hatalmas árat kell fizetniük a bőkezű pénzpolitika pár éven át tartó hitelexpanziós és inflációs orgiájáért.

A válságok és a tömeges munkanélküliségek folyamatosan visszatérő időszakai elhiteltelenítették a kapitalizmust a tudatlan emberek szemében. Ezek az események azonban nem a szabadpiac eredményei. Épp ellenkezőleg, az állam jó szándékú, de meggondolatlan gazdasági beavatkozásainak következményei. A bérek és az általános életszínvonal emelésének egyetlen módja az egy főre eső befektetett tőke növelése. Kizárólag úgy növekedhet fenntarthatóan mindazok bérszintje, akik munkát keresnek és hajlandóak bérért dolgozni, ha növekedik az ipari erőfeszítések termelékenységé az egy főre jutó befektetett tőke növelésével.

Azért múlják messze felül az amerikai bérszintek az európai és az ázsiai jövedelmeket, mert több és jobb eszközök segítik az amerikai munkások fáradozásait. Az egyetlen, amit egy jó kormány tehet az emberek anyagi jólétének javítása érdekében, az egy olyan

intézményesített rend felállítása és megőrzése, ahol semmi nem áll a termelés technológiai eszközeinek fejlesztéséhez szükséges új tőke felhalmozódásának útjában. Ez az, amit a kapitalizmus elért a múltban, és ezt fogja elérni a jövőben, hacsak nem szabotálja a rossz politika.

A SZOCIALIZMUS KÉT ÚTJA

Az intervencionizmus nem tekinthető fenntartható gazdasági rendszernek. Az intervencionizmus a kapitalizmus szocializmusba történő átalakításának módszere egymást követő lépések sorozatával. Ennélfogva különbözik a kommunisták programjától, akik egy csapásra kívánják elhozni a szocializmust. A különbség nem a két mozgalom végcéljában rejlik, csupán a közös cél eléréséhez használt taktikában.

Karl Marx és Friedrich Engels mindkét utat javasolták a szocializmus megvalósítása érdekében. 1848-ben a Kommunista Kiáltványban felvázolták a kapitalizmus lépésről lépésre történő átalakítását. A proletariátusnak kell az uralkodó osztályá válnia, és arra kell használnia a politikai hatalmát, hogy „rendeleteken át kicsavarja az összes tőkét a burzsoázia kezéből.” Ezt, mondják, „máshogy nem lehet végrehajtani, mint a tulajdonjogok és a burzsoá termelés ellen irányított zsarnoki támadással; olyan eszközökkel és eljárásokkal, amelyek - bár gazdaságilag hibásnak és tarthatatlannak tűnnek - a mozgalom során felülmúlják önmagukat, szükségessé teszik a régi társadalmi rend ellen irányuló további támadásokat, és elkerülhetetlenek a termelési mód teljes forradalmasításában.” Ebben a szellemben, példaképp tíz intézkedést sorolnak fel.

Marx és Engels a későbbi években meggondolták magukat. Legfőbb értekezésében, A Tőkében, melyet először 1867-ben publikáltak, Marx máshogy látta a dolgokat. A szocializmus szükségszerűen, „a természeti törvények feltartóztatatlanságával”

érkezik majd el. Viszont addig nem jelenhet meg, amíg a kapitalizmus el nem éri a legteljesebb formáját. Kizárólag egyetlen út vezet a kapitalizmus összeomlásához, ami pedig magának a kapitalizmusnak a progresszív fejlődése. Csak akkor fogja megadni a kegyelemdöfést a munkásosztály nagy, végső felkelése, felavatva az örökkévaló bőség korát.

E későbbi tan talaján Marx és az ortodox marxizmus iskolája elutasít minden olyan politikát, ami a kapitalizmus korlátozására, szabályozására és fejlesztésére törekszik, mivel azok késleltetnék a kapitalizmus eljövendő korszakát, a kiteljesedett kapitalizmust, és ebből következően annak összeomlását. Tehát ezek a rendeletek nem progresszívak, hanem reakciósok. Ez volt az a gondolat, amely arra készítette a Német Szociáldemokrata pártot, hogy Bismarck társadalombiztosítási programja ellen szavazzon és megghiúsítsa a német dohányipar államosítását. Ugyanezen az alapon nevezték a kommunisták reakciós cselszövésnek az amerikai New Deal-t, amely szerfelett káros a munkásosztály valódi érdekeire.

Látnunk kell, hogy az intervencionisták és a kommunisták közötti ellentét a korai és a kései marxizmus két tana közötti konfliktus megtestesülése. A Kommunista Kiáltvány szerzője, az 1848-as Marx és A Tőke szerzője, az 1867-es Marx közötti ellentét. És paradox módon Kommunista Kiáltványnak nevezik a dokumentumot, amelyben Marx dicsérő szavakkal illette a napjainkban magukat antikommunistának valló emberek politikáját.

Kétféleképpen alakítható szocializmussá a kapitalizmus. Az egyik, ha kisajátítják, majd egy állami intézményhez hasonlóan egy bürokratikus apparátus irányítása alatt üzemeltetik a tanyákat, a gyárakat és az üzleteket. Az egész társadalom - mondja Lenin - „egy hivattal és egy gyárrá változik, egyenlő munkával és egyenlő bérekkel,” úgy szervezik majd meg az egész gazdaságot, „mint a postahivatalt.” A

második módszer a Hindenburg-terv módszere, a jóléti állam és a tervgazdálkodás eredetileg német mintája. Ez arra kényszerít minden gyárat és minden egyént, hogy szigorúan működjön együtt a kormány termelésirányítási bizottságának parancsaival. Ez volt az 1933-as amerikai National Industrial Recovery Act [Nemzeti Ipari Újjáépítési törvény] szándéka, amelyet meghiúsított az üzleti szféra ellenállása, és alkotmányellenesnek minősített a Legfelsőbb Bíróság. Ez az eszme magába foglal minden olyan igyekezetet, amely tervgazdálkodással helyettesítené a magánvállalkozást.

A DEVIZAPIAC SZABÁLYOZÁSA

A második típusú szocializmus megvalósításának elsőszámú eszköze a Németországhoz és Nagy-Britanniához hasonló ipari országokban a devizapiac szabályozása. Ezek az országok képtelenek kizárólag a belföldi erőforrásokkal etetni és ruháztatni lakosságukat. Nagy mennyiségű ételt és nyersanyagot kell importálniuk. Hogy képesek legyenek fizetni ezekért a kiemelt fontosságú importcikkékért, készítményeket kell exportálniuk, melyek jelentős részét behozott nyersanyagból állítják elő. Az ilyen országokban közvetve-közvetlenül minden üzleti tranzakciót a kivitel vagy a behozatal, vagy egyszerre mind a kivitel és a behozatal is befolyásol. Így a deviza vásárlása és eladása felett gyakorolt állami monopólium következtében minden üzleti tevékenység a devizapiac szabályozásával megbízott állami ügynökség jóindulatától függ. Az Egyesült Államokban a devizakereskedelem volumene elenyésző a nemzet kereskedelmének volumenéhez viszonyítva. A devizapiac szabályozása csupán minimális hatással lenne az amerikai vállalkozások legnagyobb részére. Ez az oka annak, hogy tervezőink cselszövései alig érintik a devizapiac szabályozását. Törekvéseik az

árak, a bérek és a kamatok befolyásolására, a befektetések szabályozására és a profit illetve a jövedelem korlátozására irányulnak.

PROGRESSZÍV ADÓZTATÁS

A jövedelemadó történetét tekintve az amerikai szövetségi jövedelemadó 1913-as bevezetésétől napjainkig, az ember csak arra számíthat, hogy az adó egy nap fel fog emészteni minden többletet, ami meghaladja az átlagszavazó jövedelmét. Erre gondolt Marx és Engels, amikor a Kommunista Kiáltványban a „súlyos progresszív vagy fokozatos jövedelemadót” javasolták.

A Kommunista Kiáltvány másik javaslata az „örökléshez való jog eltörlése” volt. Na most, eddig a pontig sem Nagy Britannia, sem Amerika törvényei nem jutottak el. Viszont ismét, ha áttekintjük a múlt öröklési adóit, észre kell vennünk, hogy egyre inkább eléri a Marx által kitűzött célokat. A legmagasabb adósávra vonatkozó öröklési adó már nem adónak, hanem vagyonek Kobzásnak minősül. A progresszív adóztatás mögött meghúzódó filozófia az, hogy a tehetős osztályok jövedelme és vagyona szabadon lecsapolható. Nem fogják fel a támogatói, hogy a megadóztatott jövedelem legnagyobb részét nem fogyasztásra, hanem megtakarításra és befektetésre használták volna fel. Ami azt illeti, ez a fiskális politika nem csupán meggátolja az új tőke további felhalmozódását, hanem tőkefelélést idéz elő. Biztosra mondható, hogy ez a jelenlegi helyzet Nagy-Britanniában.

KISKAPU-KAPITALIZMUS

Az elmúlt harminc év eseményfolyama a brit és a német mintájú szocializmus amerikai meghonosulásának folyamatos - bár néha

ELLENPROPAGANDA

A személyes és politikai szabadság tudástára

megszakított - előmenetelét mutatja. Az Egyesült Államok később lépett a hanyatlás útjára, mint a másik két ország, és még ma is távol áll a végétől. De ha nem változnak a politikai trendek, a végkifejlet alig fog különbözni attól, ami Attlee Angliájában és Hitler Németországában történt. A középút politikája nem fenntartható gazdasági rendszer, pusztán a szocializmus részletekben történő megvalósításának eszköze.

Ezt hallva sokan tiltakoznak. Kijelentik, hogy a tervgazdálkodásra vagy a progresszív adóztatáson keresztüli vagyonek Kobzásra törekvő törvények hagytak olyan kiskapukat, amelyek mozgásteret biztosítanak a magánvállalatoknak. Nem vitás, hogy ezek a kiskapuk valóban léteznek, és nekik köszönhetően ez az ország még mindig szabad ország. De ez a "kiskapu-kapitalizmus" nem fenntartható rendszer. Ez csupán haladék. Hatalmas erők munkálkodnak a kiskapuk bezárásán. Napról napra szűkül a terület, amelyben a magánvállalkozások tevékenykedhetnek.

AZ ELJÖVENDŐ SZOCIALIZMUS NEM ELKERÜLHETETLEN

Természetesen ez a kimenetel nem elkerülhetetlen. Az áramlat visszafordítható, mint ahogy azt a történelem számos másik áramlata is tette. A marxista dogma, miszerint a szocializmus „a természeti törvények feltartóztatatlanságával” érkezik, csupán egy bizonyítékok nélküli, önkényes állítás.

De a presztízs, amit ez a hiú prognózis élvez nem csupán a marxisták, hanem a magukat nem-marxistának nevezők körében is, a szocializmus előmenetelének legfőbb eszköze. Kishitúséget terjeszt azok között, akik máskülönben lovagiasan küzdenének a szocialista vész ellen. A Szovjet Oroszország leghatalmasabb szövetségese a tan, miszerint „a jövő hulláma” hordoz minket a szocializmus felé, és

miszerint ebből fakadóan „haladó szellemű” szimpatizálni az összes rendelettel, ami egyre inkább korlátozza a piacgazdaság tevékenységét.

A közvélemény még ebben az országban is megveti a laissez-faire kapitalizmust, pedig Amerika a „megrögzött individualizmusnak” köszönheti a valaha bármilyen nemzet által elért legmagasabb életszínvonalát. Az utóbbi ötven évben könyvek ezreit publikálták, melyek elítélik a kapitalizmust, és a radikális intervencionizmust, a jóléti államot és a szocializmust támogatják. A tömeg észre sem vette azt a pár könyvet, ami megpróbálta kielégítően megmagyarázni a szabadpiaci gazdaság működését. Szerzőik a homályban maradtak, míg az olyan írók, mint Veblen, Commons, John Dewey és Laski túláradó dicséretben részesültek. Köztudott tény, hogy a színház és Hollywood nem kevésbé radikálisan kritikus a szabad vállalkozással szemben, mint számtalan regény. Országunkban számos folyóirat jelenik meg, melyeknek minden száma izzó dühvel támadja a gazdasági szabadságot. Alig van olyan folyóirat, ami kiállna amellett a rendszer mellett, ami jó étellel és otthonnal, autóval, hűtővel, rádióberendezéssel és sok más olyan dologgal látta el az emberek hatalmas többségét, melyeket más országok polgárai luxuscikkeknek neveznek.

Ennek az a következménye, hogy gyakorlatilag igen keveset tesznek a szabad vállalkozás rendszerének megőrzéséért. Csak „középutasok” vannak, akik úgy hiszik, sikerrel jártak, amikor egy kis időre késleltették egy különösképpen pusztító rendelet következményeit. Örök meghátrálás jellemzi őket. Ma olyan intézkedéseket tűrnek, amit tíz vagy húsz évvel ezelőtt kimondhatatlanul rettenetesnek tartottak volna. Pár év múlva olyan intézkedéseket fogadnak majd el, amit ma egyszerűen vitán felülinek tartanak. Egyedül az ideológiák teljes körű megváltoztatása állíthatja meg az eljövendő totalitárius szocializmust. Amire szükségünk van, az

nem anti-szocializmus és nem is anti-kommunizmus, hanem annak a rendszernek a nyílt és pozitív támogatása, amelynek azt a vagyont köszönhetjük, ami megkülönbözteti korunkat az elmúlt korszakok viszonylag ínséges állapotától.

New York, 1950. április 18.

Kedves olvasónk,

Bármennyire is fontosnak találjuk a szabadság üzenetét és annak elterjesztését Magyarországon, sajnos képtelenek vagyunk tartósan önerőből, a segítséged nélkül csinálni.

Kérjük, támogasd az oldalunkat egy egyszeri összeggel, vagy iratkozz fel egy havonta automatikusan ismétlődő támogatásra [ide kattintva](#).